

Fimmtudaginn 5. nóvember 1998.

Nr. 81/1998.

Fjörður ehf.

(Valgarður Sigurðsson hrl.)

gegn

Vélsmiðjunni Stáli hf.

(Stefán Geir Þórisson hrl.)

og gagnsök

Geymslugjald.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Markús Sigurbjörnsson og Gunnlaugur Claessen og Björn P. Guðmundsson, settur hæstaréttardómari.

Aðaláfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar 9. febrúar 1998. Hann krefst þess, að gagnáfrýjandi verði dæmdur til að greiða sér 1.131.481 krónu með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 13. nóvember 1995 til greiðsludags að frádreginni innborgun 2. desember 1996, að fjárhæð 60.000 krónur. Þá krefst aðaláfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar 3. maí 1998. Hann krefst aðallega sýknu af kröfum aðaláfrýjanda, til vara, að héraðsdómur verði staðfestur um annað en málskostnað, en til þrautavara, að sér verði gert að greiða aðaláfrýjanda lægri fjárhæð en krafist sé. Í öllum tilvikum krefst gagnáfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Málið var dómtekið í héraði að lokinni aðalmeðferð 10. október 1997. Við uppkvaðningu hins áfrýjaða dóms 21. nóvember sama árs var lýst yfir því af hálfu aðila, að þeir teldu ekki þörf á að flytja málið munnlega að nýju, og tjáði héraðsdómari sig sömu skoðunar, sbr. 1. mgr. 115. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála.

Eins og nánar greinir í héraðsdómi, á málið rætur að rekja til þess, að gagnáfrýjandi keypti ýmsar vélar og tæki af þrotabúi Vélsmiðju Seyðisfjarðar hf. Um mánaðamót júlí og ágúst 1994 fékk hann að koma hluta af þessum munum fyrir í húsnæði, sem aðaláfrýjandi hafði á leigu nærri höfninni á Seyðisfirði. Aðaláfrýjandi

mun hafa nýtt þetta húsnæði meðal annars sem geymslu fyrir vörur, sem hann tók við sem umboðsmaður fyrir farmflytjendur. Samkvæmt því, sem fram er komið í málinu, tók gagnáfrýjandi munina ekki endanlega úr geymslu fyrr en í nóvember 1995, en áður hafði aðaláfrýjandi gert honum reikning 13. október sama árs vegna geymslugjalds fyrir tímabilið til loka þess mánaðar frá 1. ágúst 1994. Í reikningnum var miðað við, að lagt hefði verið undir munina rými, sem hefði numið 90 rúmmetrum, en fyrir hvern rúmmetra áskildi aðaláfrýjandi sér 22 krónur fyrir hvern dag í 457 daga. Varð fjárhæð geymslugjalda þannig 908.820 krónur, en að viðbættum virðisaukaskatti, 222.661 krónu, hljóðaði reikningurinn samtals á 1.131.481 krónu. Óumdeilt er, að gagnáfrýjandi mótmælti reikningnum tafarlaust og endursendi hann aðaláfrýjanda, sem bakfærði hann í bók-haldi sínu.

Eins og málið liggur fyrir, verður ekki talið sannað, að samið hafi verið fyrir fram um, hvort eða hversu hátt endurgjald skyldi koma fyrir geymslu munanna, sem áður er getið. Gagnáfrýjandi hefur ekki sýnt fram á atvik, sem leitt geti til þeirrar niðurstöðu, að honum beri ekkert að greiða fyrir nýtingu á geymslurými aðaláfrýjanda. Verður því að taka afstöðu til réttar aðaláfrýjanda til þess endurgjalds, sem hann áskildi sér með fyrrnefndum reikningi, eftir meginreglu 5. gr. laga nr. 39/1922 um lausafjárkaup. Með vísan til þess, sem er rakið í forsendum héraðsdóms, verður að telja fjárhæð reikningsins langt úr hófi. Má fallast á mat héraðsdómara á sanngjörnu endurgjaldi til aðaláfrýjanda fyrir geymslu munanna svo og um skyldu gagnáfrýjanda til að greiða vexti. Samkvæmt þessu verður niðurstaða hins áfrýjaða dóms staðfest, þar á meðal um málskostnað.

Eftir þessum úrslitum málsins verður aðaláfrýjanda gert að greiða gagnáfrýjanda málskostnað fyrir Hæstarétti, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Héraðsdómur skal vera óraskaður.

Aðaláfrýjandi, Fjörður ehf., greiði gagnáfrýjanda, Vélsmiðjunni Stáli hf., 150.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Austurlands 21. nóvember 1997.

Mál þetta er höfðað með stefnu, dagsettri 29. apríl 1997, birtri 30. apríl 1997. Málið var þingfest 6. júní 1997 og dómtekið að lokinni aðalmeðferð 10. október sl.

Stefnandi er Fjörður ehf., kt. 490290-1179, Austurvegi 21, Seyðisfirði, en stefndi er Vélsmiðjan Stál hf., kt. 450984-0869, Fjarðargötu 1, Seyðisfirði.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi verði dæmdur til að greiða „skuld, að fjárhæð 1.131.481 kr., ásamt dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 af 1.131.481 kr. frá 13/11 1995 til greiðsludags, allt að frádregnum innborgunum, að fjárhæð 60.000 kr.“. Jafnframt krefst stefnandi málskostnaðar samkvæmt reikningi lögmanns stefnanda, að fjárhæð 354.442 krónur.

Stefndi krefst þess aðallega að verða sýknaður af öllum kröfum stefnanda, en til vara, að kröfur stefnanda verði lækkaðar. Í báðum tilvikum er krafist málskostnaðar úr hendi stefnanda að mati dómsins.

Málavextir.

Árið 1994 keypti stefndi tæki og tól úr þrotabúi Vélsmiðju Seyðisfjarðar hf. og vantaði af þeim sökum geymslurými í óákveðinn tíma. Sömdu málsaðilar um, að stefndi fengi að geyma hlutina í skamman tíma í hafnarskemmu, sem stefnandi hafði á leigu fyrir rekstur sinn. Mun það hafa verið um mánaðamót júlí og ágúst 1994, sem stefnandi tók við hlutunum til geymslu. Stefnandi telur, að ekki hafi verið samið um leigugjald, og krefst því geymsluleigu samkvæmt gjaldskrá. Af stefnda hálfu er því haldið fram, að í fyrstu hafi verið um greiðasemi stefnanda að ræða, en síðan hafi rafsuðutransi verið boðinn sem greiðsla, þegar geymslutími varð lengri en búist hafði verið við. Þegar líða tók á haust það ár, kom framkvæmdastjóri stefnanda að máli við forsvarsmenn stefnda og tjáði þeim, að hann hefði óþægindi af hlutunum, þar sem hann þyrfti á geymslurýminu að halda vegna rekstrar síns. Á geymslutímanum lét stefndi fjarlægja eitthvað af hlutunum, en aðilum ber ekki saman um, hversu mikið það var.

13. október 1995 gaf stefnandi út reikning, að fjárhæð 1.131.481 kr., vegna leigu á geymslurými. Stefndi mótmælti reikningnum sem of háum, og bakfærði stefnandi þá reikninginn. Í kjölfarið fjarlægði stefndi það úr geymslu, sem eftir var. Síðar gaf stefnandi út nýja reikninga, annan vegna ársins 1994 og hinn vegna ársins 1995, en þeir voru ekki lagðir fram í málinu. Stefndi greiddi stefnanda 60.000 krónur 2. desember 1996.

Málsástæður stefnanda.

Ekki er í stefnu gerð grein fyrir málsástæðum öðrum en þeim, að stefnandi reisi málatilbúnað sinn á reikningi, út gefnum 13. október 1995, að fjárhæð 1.131.481 kr.

Í greinargerð stefnda og við aðalmeðferð málsins kom fram, að reikningur þessi er til kominn vegna geymslu á vélum og tækjum, sem að mati stefnanda námu 90 rúmmetrum, tímabilið 1. ágúst 1994 til 31. október 1995 eða í 457 daga. Endurgjald sitt kveður stefnandi hafa verið 22 krónur á dag fyrir hvern rúmmetra. Stefnandi telur endurgjaldið fullkomlega eðlilegt og sanngjarnt og í samræmi við verðskrá stefnanda, sem sé miðuð við opinbera verðskrá Eimskips hf., sem allir vöruafgreiðsluaðilar víðs vegar um land noti. Samkvæmt verðskránni skuli greiða 22 krónur á dag fyrir hvern rúmmetra af þurrvöru í geymslu. Þetta sé sama gjald og allir aðrir greiði fyrir sömu þjónustu. Hafnar stefnandi því algerlega, að stefndi eigi að njóta sérkjara í þessum efnum. Stefnandi kveður aðila þessa máls hafa verið í miklum viðskiptum til langs tíma. Stefnda hafi því mátt vera ljóst, að greiða þyrfti geymslugjald fyrir þessa vöru. Kjarni málsins sé sá, að leigugjald stefnanda hafi verið í fullkomnu samræmi við það, sem tíðkanlegt hafi verið, og stefnandi sé ekki að fara fram á hærra verð. Sönnunarbyrði um, að samið hafi verið um annað endurgjald, telur stefnandi hvíla á stefnda og að stefndi þurfi ekki eingöngu að sanna, að samið hafi verið um annað endurgjald, heldur einnig, að endurgjaldið sé ósanngjarnt. Gera verði ríkar kröfur um slíka sönnun, þegar ljóst sé, að krafa stefnanda miðist við opinbera gjaldskrá, sem stuðst hafi verið við um árabíl. Stefnandi kveður stefnda ekki hafa á neinn hátt sýnt fram á, að samið hafi verið um lægra verð eða að endurgjald stefnanda sé ósanngjarnt.

Í stefnu styður stefnandi kröfu sína einkum við 5., 6. og 28. gr. laga nr. 39/1922. Um gjalddaga kröfunnar vísar stefnandi til 12. gr. sömu laga. Kröfu sína um dráttarvexti styður stefnandi III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 með síðari breytingum og kröfu um málskostnað við 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991.

Málsástæður stefnda.

Af hálfu stefnda er krafa um sýknu rökstudd með því, að reikningur stefnanda sé bersýnilega ósanngjarn og hafa beri í huga, að með aðilum hafi verið samið um, að endurgjald fyrir geymsluna yrði greitt með vöruskiptum. Sönnunarbyrði um annað endurgjald hvíli á stefnanda. Kveður stefndi, þegar ekki sé samið um ákveðið gjald fyrir þjónustu, þurfa að líta til meginreglu 5. og 6. gr. laga nr. 39/1922 um lausafjárkaup, en þar segi, að hafi ekki verið samið um kaupverð, skuli greiða það verð, sem teljist sann-

gjarnt. Þá beri að hafa í huga meginreglu 12. gr. sömu laga, en í málinu liggi fyrir, að stefnandi hafi bakfært reikning þann, sem hann krefur stefnda nú um greiðslu á, og að auki gefið út nýjan reikning, sem einnig hafi verið bakfærður. Þá bendir stefndi á, að stefnandi krefjist greiðslu fyrir leigu, sem sé um það bil þrítugföld sú greiðsla, sem stefnandi greiðir í leigu fyrir húsnæðið. Loks bendir stefndi á, að það hefði verið eðlilegur viðskiptamáti að senda stefnda reikninga jafnharðan eða mánaðarlega, frekar en gera stefnda einn reikning í lok leigutíma.

Stefndi telur ljóst, ef fyrr hefði verið vitað, að stefnandi hygðist krefjast þess gjalds, sem raun ber vitni, að annað húsnæði hefði verið fengið undir varninginn, þar sem verðmæti hans hafi ekki verið í neinu samræmi við leigugjald stefnanda. Þá bendir stefndi á, að stefnandi hafi bakfært báða áður út gefna reikninga og krefji nú um greiðslu hins eldri.

Varakröfu sína um lækkun stefnukröfu styður stefndi þeim rökum, að reikningur stefnanda sé augljóslega ósanngjarn og ekki í neinu samræmi við það, sem samist hefði um með aðilum.

Þá mótmælir stefndi vaxtakröfu stefnanda í ljósi þess, að stefndi, sem hafði undir höndum útskrift úr bókhaldi stefnanda, hafi verið í þeirri trú, að umkrafinn reikningur hefði verið bakfærður, og því verið grandlaus um, að stefnandi myndi innheimta leiguna með svo ósanngjörnum hætti sem raun beri vitni.

Stefndi vísar kröfum sínum til stuðnings til meginreglna kröfuréttar og laga um lausafjárkaup nr. 39/1922, einkum 5., 6. og 12. gr., bókhaldslaga nr. 145/1994, einkum 4., 6., 3. mgr. 7., 9. og 19. gr., III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987, einkum 3. mgr. 9. gr., um upphafstíma dráttarvaxta. Málskostnaðarkröfu sína styður stefndi við 130. gr. laga nr. 91/1991.

Niðurstöður.

Málsaðilar eru sammála um, að sumarið 1994 hafi svo samist þeirra í milli, að stefnandi myndi geyma fyrir stefnda tiltekna hluti, sem stefndi hafði keypt af þrotabúi Vélsmiðju Seyðisfjarðar hf. Leggja verður til grundvallar, að í fyrstu hafi ekki verið gert ráð fyrir því, að hlutirnir yrðu lengi í geymslu, en geymsluhúsnæði stefnanda stóð að mestu leyti autt yfir sumarmánuðina. Sannað þykir með framburði Garðars Rúnars Sigurgeirssonar, framkvæmdastjóra stefnanda, og vitnisins Guðjóns Más Jónssonar, starfsmanns stefnda, að Garðar Rúnar hafi haft samband við starfsmenn stefnda og tjáð þeim, að hann hefði óþægindi af hlutum stefnda og óskaði þess, að þeir yrðu færðir, þar sem hann þyrfti á húsrýminu að halda. Kom fram í máli Guðjóns Más, að hann hefði reyndar ekki litið á ummælin sem raun-

verulega kvörtun af stefnanda hálfu. Framkvæmdastjóri stefnanda telur, að alltaf hafi legið ljóst fyrir af sinni hálfu, að gjalds yrði krafist fyrir geymsluna og að við ákvörðun þess yrði stuðst við gjaldskrá stefnanda. Framkvæmdastjóri stefnda, Theodór Blöndal, sem ræddi upphaflega við framkvæmdastjóra stefnanda um geymsluna, heldur því hins vegar fram, að lítið hafi verið svo á, að ekkert gjald yrði tekið fyrir geymsluna, en hins vegar hafi rafsuðutransi verið boðinn sem greiðsla, þegar geymslutíminn varð lengri en upphaflega var ætlast til. Þá hefur áðurnefndur Guðjón Már, starfsmaður stefnda, sem sá um að koma hlutunum til geymslu, borið, að hann hafi talið, að geymslan væri eingöngu greiðasemi af hálfu stefnanda.

Ekki verður á það fallist með stefnda, að sannað sé, að samið hafi verið um í byrjun, að stefnandi myndi ekki krefjast geymsluleigu. Verður stefndi því ekki sýknaður á þeim grunni.

Eins og áður hefur komið fram, hafa forsvarsmenn stefnda borið, að þeir hafi staðið í þeirri trú, að stefnandi myndi ekki krefjast greiðslu, eða þá, að sú krafa yrði mjög í hófi. Fallast verður á það með stefnda, að það athafnaleysi stefnanda að gefa ekki út reikning fyrir geymsluleigu fyrr en í október 1995 hafi verið til þess fallið að styrkja forsvarsmenn stefnda í trú sinni. Umrædd geymsla var ekki í tengslum við flutninga, eins og gert er ráð fyrir í gjaldskrá þeirri, sem stefnandi lagði fram við meðferð málsins og kvaðst miða við. Forsvarsmenn stefnda telja verðmæti þeirra hluta, sem settir voru í geymslu, hafa verið á bilinu ein milljón til tólf hundruð þúsund krónur, og hefur því ekki verið mótmælt af hálfu stefnanda. Stefnandi styður reikning sinn því, að hlutirnir hafi verið 90 rúmmetrar, en þeirri tölu var mótmælt af hálfu stefnda við aðalmeðferð málsins sem of hárri. Stefnandi hefur ekki gert grein fyrir því, með hvaða hætti rúmmál hlutanna var ákvarðað. Verður því ekki fallist á það með stefnanda, að honum hafi verið rétt að krefjast greiðslu á grundvelli gjaldskrár sinnar fyrir allan þann tíma, sem hlutirnir voru í geymslu, enda verður ekki séð af gögnum málsins, að stefnandi hafi gefið út gjaldskrá í sínu nafni eða kynnt stefnda gjaldskrá Eimskipafélags Íslands hf.

Þrátt fyrir það tólmæti stefnanda að gefa ekki út reikninga fyrir geymsluleigu, fyrr en raun ber vitni, þykir hann ekki hafa fyrirgert rétti sínum til eðlilegrar og sanngjarnrar leigu. Við ákvörðun slíkrar leigu verður hins vegar að hafa hliðsjón af því, að stefnandi krafðist ekki greiðslu fyrr en 16 mánuðum eftir upphaf geymslutímans. Ekki er unnt að staðreyna raunverulegt rúmmál hlutanna, en þegar mið er tekið af framburði vitnanna Emils Th. Guðmundssonar, starfsmanns stefnanda, og áðurnefndra Guðjóns Mús og Garðars Rúnars, þykir ekki óvarlegt að leggja til grundvallar

staðhæfingu stefnanda þar um og miða við, að hlutirnir hafi verið 90 rúm-metrar í byrjun, en síðan hafi rúmmál þeirra minnkað á geymslutímanum, þegar stefndi fjarlægði einstaka hluti. Þá verður við ákvörðun leigunnar ekki litið fram hjá áætluðu verðmæti hlutanna, en staðhæfingar forsvars-manna stefnda þar um hafa ekki sætt andmælum. Ekki nýtur neinna gagna um kostnað stefnanda við umrædda geymslu, en af stefnda hálfu voru lögð fram gögn um leigugjald það, sem stefnandi greiðir fyrir hafnarskemmu þá, sem hlutirnir voru geymdir í. Þar kemur fram, að leiga fyrir skemmuna, sem sögð er 432 fermetrar, var fyrir árið 1995 391.945 krónur. Af framburði vitnanna Guðjóns Más og Emils Th. Guðmundssonar þykir ljóst, að hlutir þeir, sem voru í eigu stefnda, tóku um 40 til 60 fermetra. Þegar allt þetta er virt og tillit tekið til annars kostnaðar, sem stefnandi kveðst hafa haft af umræddri leigu, einkum þó vinnu starfsmanna við að forfæra hlutina og rekstur hússins að öðru leyti, þykir geymsluleiga fyrir tímabilið frá júlí/ágúst 1994 til október 1995 hæfilega ákveðin 160.000 krónur. Frá þeirri fjárhæð skal þó draga greiðslu stefnda, að fjárhæð 60.000 krónur, 2. desember 1996 og verðmæti áðurnefnds rafsúðutransa. Af hálfu stefnanda var verðmæti hans talið nema um 35.000 krónum, og verður það lagt til grundvallar. Skal stefndi því greiða stefnanda 65.000 krónur.

Stefnandi hefur krafist dráttarvaxta frá 13. nóvember 1995, mánuði eftir að stefnandi gaf fyrst út reikning vegna geymsluleigunnar. Eins og áður hefur verið rakið, bakfærði stefnandi þann reikning vegna mótmæla stefnda. Aðrir reikningar hafa ekki verið lagðir fram, og verður stefnda því ekki gert að greiða dráttarvexti af kröfu stefnanda fyrr en frá 30. apríl 1997, þegar stefna var birt framkvæmdastjóra stefnda, sbr. 4. mgr. 9. gr. laga nr. 25/1987.

Með hliðsjón af framansögðu þykir eðlilegt, að málskostnaður falli niður.

Dóm þennan kvað upp Hilmar Gunnlaugsson, settur héraðsdómari. Uppkvæðning dómsins hefur dregist vegna embættisanna dómara.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Vélsmiðjan Stál hf., kt. 450984-0869, greiði stefnanda, Firði ehf., kt. 490290-1179, 65.000 krónur ásamt dráttarvöxtum skv. III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 af þeirri fjárhæð frá 30. apríl 1997 til greiðsludags.

Málskostnaður fellur niður.